

รอยโรคไลเคนนอยด์ที่สัมพันธ์กับวัสดุอุดอมัลกัม : รายงานผู้ป่วย 2 ราย

มลิวรรณ วงศ์ลิทธาจารย์ วท.บ., ท.บ., ป. บัณฑิตสาขาทันตกรรมทันตการ¹

สุชาดา วัฒนบุรณนท วท.บ., ท.บ., ป. บัณฑิตสาขาทันตกรรมทันตการ¹

¹ โรงพยาบาลคณะทันตแพทยศาสตร์ คณะทันตแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทคัดย่อ

รายงานผู้ป่วยหญิงวัยกลางคน 2 รายที่มีรอยโรคไลเคนนอยด์ที่บริเวณเยื่อเมือกกระพุ้งแก้มที่สัมผัสกับวัสดุอุดอมัลกัม การเกิดของโรคเป็นแบบค่อยๆ ดำเนินไป รอยโรคมีลักษณะเป็นฝ้าสีขาวมีอาการปวดแสบปวดร้อนเมื่อรับประทานอาหารรสจัด การรักษาด้วยการรื้อวัสดุอุดอมัลกัมออก แล้วเปลี่ยนเป็นวัสดุคอมโพสิตเรซินพบว่ารอยโรคและอาการปวดแสบปวดร้อนหายไป จากการติดตามผลการรักษาเป็นระยะๆ เป็นเวลา 1 ปี 6 เดือน ไม่พบรอยโรคปรากฏอีกเลย

(ว.ทันต.จุฬาฯ 2545;25:53-59)

บทนำ

Lichenoid Reaction เป็นรอยโรคที่มีลักษณะคล้ายไลเคนพลาเนียสในช่องปากที่เกิดจากการแพ้สารชนิดใดชนิดหนึ่ง อาจเป็นวัสดุบูรณะทางทันตกรรม เช่น วัสดุอมัลกัม (Amalgam)¹⁻³ คอมโพสิตเรซิน (Composite resin)⁴ ส่วนประกอบของโลหะที่ครอบฟัน (Crown and Bridge) หรือ ฐานฟันปลอมชนิดถอดได้⁵ เป็นต้น รวมทั้งโลหะหนักและยาบางชนิด⁶ โดยสารที่ทำให้เกิดการแพ้จะทำปฏิกิริยาไวเกินอย่างช้า (Delayed Hypersensitivity)⁷ กับเนื้อเยื่อบริเวณที่ถูกสัมผัส เมื่อกำจัดสาเหตุออกไป รอยโรคและอาการจะหายเป็นปกติ ปัจจุบันเชื่อว่า ความผิดปกติของระบบภูมิคุ้มกัน และปฏิกิริยาไวเกินชนิดเซลล์เป็นสื่อ (cell mediated hypersensitivity) มีความเกี่ยวข้องกับการเกิดรอยโรคไลเคนนอยด์ โดยสารที่ทำให้เกิดภูมิแพ้ (allergens) ได้แก่ ยา วัสดุอุดฟัน สารเคมี เป็นต้น จะกระตุ้นให้เกิดรอยโรคไลเคนนอยด์ มักพบบริเวณที่สัมผัสหรือติดกับวัสดุบูรณะฟัน

เช่น ครอบฟัน อมัลกัม บางครั้งอาจพบการอักเสบร่วมด้วย (Lichenoid mucositis)

รอยโรคไลเคนพลาเนียส (Lichen Planus) เป็นโรคผิวหนังแบบเรื้อรังชนิดหนึ่ง พบรอยโรคได้ทั้งที่ผิวหนังและเยื่อเมือกในช่องปาก⁸ หรืออาจจะพบที่ใดที่หนึ่งเพียงแห่งเดียว สาเหตุที่แท้จริงไม่ทราบแน่นอน เชื่อว่ารอยโรคไลเคนพลาเนียสเกี่ยวข้องกับปัจจัยหลายอย่างร่วมกัน⁹ อาจเกิดร่วมกับโรคทางระบบต่างๆ¹⁰⁻¹² การใช้ยาต่างๆ หรือการแพ้สารในกลุ่มเกลียวของทอง⁹ โลหะหนัก¹³ ปรอท^{1,14} และวัสดุทางทันตกรรมอื่นๆ² ก็สามารถจะกระตุ้นให้เกิดรอยโรคไลเคนนอยด์ (Lichenoid) หรือรอยโรค ลักษณะคล้ายไลเคนพลาเนียส (Lichen Planus liked lesion)

ลักษณะทางคลินิกและพยาธิสภาพของรอยโรคไลเคนนอยด์ในช่องปาก คล้ายกับรอยโรคไลเคน พลาเนียสในช่องปาก^{9,15} ลักษณะทางคลินิกมีหลายแบบ เช่น ลายเส้นสีขาวนูน (Hyper-

Lichenoid reaction related to the amalgam restoration : 2 cases report

Maliwan Vongsittajarn B.Sc., D.D.S., Grad. Dip. in Clin. Sc. (Operative Dentistry)¹

Suchada Wattanaburanon B.Sc., D.D.S., Grad. Dip. in Clin. Sc. (Operative Dentistry)¹

¹ Department of Dental Hospital, Faculty of Dentistry, Chulalongkorn University

Abstract

The case of two middle-aged female patients with lichenoid lesions at their buccal mucosa were reported. The lesions were close contact with amalgam restorations and presumably caused by the restorative material. They were gradually developed and manifested white plaques lesions. Burning sensation was substantial when strong-tasted food was being taken. The treatment was attempted by replacing the amalgam restorative material with composite resin. The lesions and the burning sensations were disappeared. Treatment follow-ups were also done periodically upto 18 months and no recurrence was apparent.

(CU Dent J 2002;25:53-59)

Key words : amalgam restoration; lichenoid reactions
